

Αυτή η μετάφραση δημιουργήθηκε για σκοπούς αρχειοθέτησης και δεν προέρχεται από τους αρχικούς δημιουργούς του κειμένου.

Οι Έννοιες της Αριστεράς και της Δεξιάς (Ηλεκτρονικό Άρθρο)

Ιστορικό σημείωμα

Αυτό το ηλεκτρονικό άρθρο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα ['The Justice Project'](#) τον Ιούλη του 2020.

Αναδημοσιεύτηκε μετέπειτα στην ιστοσελίδα της [ομάδας 1917](#).

Περιεχόμενο

ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ

29 Ιουλίου, 2020

«Η Αριστερά είναι απαλλαγμένη από ιερά συναισθήματα, δεν έχει καμία αίσθηση ιερότητας απέναντι σε οποιαδήποτε υπάρχουσα ιστορική κατάσταση. Παίρνει μια θέση μόνιμου αναθεωρητισμού απέναντι στην πραγματικότητα, όπως ακριβώς η Δεξιά παίρνει μια στάση ομορτισμού απέναντι στον κόσμο όπως είναι».

- Leszek Kolakowski, *Η έννοια της Αριστεράς*

Τι σημαίνουν οι όροι «Αριστερά» και «Δεξιά»; Ρωτήστε κάποιον αυτή την ερώτηση και πιθανότατα θα βρεθεί σε αμηχανία για το πώς να απαντήσει. Χρησιμοποιούμε συνεχώς αυτές τις κατηγορίες, αλλά δεν είμαστε ξεκάθαροι για το τι σημαίνουν - η διάκριση μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς είναι ασαφής. Αυτό μπορεί εν μέρει να εξηγεί γιατί οι άνθρωποι συχνά διαφωνούν σχετικά με το ποιος είναι αριστερός ή όχι.

Δεδομένης της πανταχού παρουσίας των όρων, είναι σημαντικό να διευκρινιστεί τι πραγματικά σημαίνουν ή τι σήμαιναν. Το κάνω εδώ, δανειζόμενος σε μεγάλο βαθμό από το εξαιρετικό δοκίμιο του Leszek Kolakowski «Η έννοια της Αριστεράς».

Η Αριστερά και η Δεξιά είναι σχετικοί όροι- μπορούμε να έχουμε μια Αριστερά μόνο σε σχέση με μια Δεξιά, και το αντίστροφο. Τείνουμε να τοποθετούμε τα κινήματα και τα κόμματα, και τις παρατάξεις μέσα στα κινήματα και τα κόμματα, ως περισσότερο ή λιγότερο αριστερά ή δεξιά σε σχέση μεταξύ τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι βρίσκονται στην Αριστερά ή στη Δεξιά με μια απόλυτη έννοια. Για παράδειγμα, μιλάμε για την αριστερή πτέρυγα του Δημοκρατικού Κόμματος (Democrats), η οποία βρίσκεται στα αριστερά του υπόλοιπου κόμματος, αλλά μπορούμε ακόμα να πούμε ότι αυτή η αριστερή πτέρυγα είναι ουσιαστικά δεξιά, αν και όχι τόσο δεξιά όσο το υπόλοιπο κόμμα.

Ωστόσο, οι έννοιες Αριστερά και Δεξιά πρέπει να έχουν συγκεκριμένο περιεχόμενο που να μας επιτρέπει να κρίνουμε αν κάποιο κίνημα ή άτομο είναι αριστερό ή δεξιό σε σχέση με κάποιο άλλο κίνημα ή άτομο. Ποιο είναι αυτό το περιεχόμενο; Ακολουθώντας τον Kolakowski, θα έλεγα ότι οι έννοιες Αριστερά και Δεξιά βρίσκονται σε ένα φάσμα ουτοπικής προσδοκίας πέρα από την καιροσκοπική προσαρμογή στο status quo. Κάποιος είναι περισσότερο ή λιγότερο Αριστερός στο βαθμό που περισσότερο ή λιγότερο αισθάνεται και πιστεύει στη δυνατότητα κοινωνικής αλλαγής, και αντίστροφα: κάποιος είναι περισσότερο ή λιγότερο Δεξιός στο βαθμό που θεωρεί το παρόν status quo ως αμετάβλητο, και προσαρμόζεται σε αυτό.

Ο Kolakowski δεν χρησιμοποιεί τον όρο «ουτοπία» με την υποτιμητική έννοια του «απατηλού ονείρου». Η ουτοπία γι' αυτόν αφορά την ιστορική δυνατότητα πραγματοποίησης αυτού που θα έπρεπε να είναι (σε αντίθεση με το πώς είναι ο κόσμος στην πραγματικότητα στο παρόν). Το να είσαι αριστερός ή ουτοπιστής σημαίνει να πιστεύεις στη δυνατότητα, την επιθυμητότητα και την αναγκαιότητα ενός ριζοσπαστικού κοινωνικού μετασχηματισμού που θα αυξήσει την ανθρώπινη ευημερία. Όσο μεγαλύτερη είναι η δυνατότητα που αναγνωρίζει κανείς για ριζικό κοινωνικό μετασχηματισμό, τόσο πιο αριστερός ή ουτοπιστής είναι.

Αυτή η αίσθηση της δυνατότητας είναι μια κατάσταση συνείδησης που αποτελεί το νοητικό αντίστοιχο ή τη θεωρητική έκφραση της επιθυμίας και της προσπάθειας των ανθρώπων για ριζική αλλαγή. Αρχικά αυτή η ουτοπική συνείδηση της δυνατότητας δεν εκφράζεται σε μαζικά κοινωνικά κινήματα και αντίθετα παίρνει τη μορφή ατομικά κατασκευασμένων μοντέλων για το πώς θα έπρεπε να είναι ο κόσμος, π.χ. αυτά του Thomas More, Fourier, Saint-Simon, και του Robert Owens. Τα μοντέλα αυτά είναι τεχνητά και μη εφαρμόσιμα. Σταδιακά όμως αυτή η συνείδηση κυριεύει τις μάζες και αρχίζει να καθοδηγεί τη δραστηριότητά τους - περνάει από τη σφαίρα της θεωρίας στο πεδίο της πρακτικής σκέψης και αρχίζει να καθοδηγεί την ανθρώπινη δράση. Ένα καλό παράδειγμα μιας ουτοπικής συνείδησης που οδηγεί μάζες ανθρώπων στη δράση είναι ο μαρξιστικός σοσιαλισμός του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η ουτοπία δεν είναι ποτέ πραγματοποιήσιμη, ακόμη και αν καθοδηγεί τα λαϊκά κινήματα. Παρ' όλα αυτά, είναι απαραίτητη, διότι τα ιδανικά της δίνουν κατεύθυνση στον αγώνα αυτών των κινήματων για κοινωνική αλλαγή. Για παράδειγμα, ο σοσιαλισμός ήταν το ιδανικό που προσπάθησε να πραγματοποιήσει το κίνημα της εργατικής τάξης στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Ήταν ένα ιδεώδες που δεν ήταν άμεσα υλοποιήσιμο και στερούνταν λεπτομερειών, αλλά ενημέρωνε τις αποφάσεις των ηγετών του κινήματος ως μακροπρόθεσμος στόχος του κινήματος. Η ουτοπία δεν είναι ένα σχέδιο του μέλλοντος, αλλά μάλλον ένα εργαλείο απαραίτητο για την επανάσταση. Βέβαια, αν μια ουτοπία απέχει πολύ από τις πραγματικές ιστορικές δυνατότητες αλλαγής που παρέχει η πραγματικότητα, η προσπάθεια υλοποίησής της γίνεται γκροτέσκα και οδηγεί σε αλλαγές επιζήμιες για την κοινωνία.

Η Αριστερά χαρακτηρίζεται έτσι από την αίσθηση του ανθρώπινου δυναμικού. Πιστεύει στη δυνατότητα κοινωνικής προόδου και αγωνίζεται γι' αυτήν. Αντιτίθεται στην υπάρχουσα πραγματικότητα και ακολουθεί αρχές σχετικά με το τι θα έπρεπε και τι θα μπορούσε να είναι, ανεξάρτητα από το τι είναι πραγματικά στο παρόν. Με άλλα λόγια, οι αρχές ή η πολιτική ιδεολογία της Αριστεράς βασίζονται στις δυνατότητες του παρόντος για ένα καλύτερο μέλλον και όχι σε αυτό που ήδη συμβαίνει στον κόσμο. Η Αριστερά πιστεύει ότι οι κοινωνικές σχέσεις και η ίδια η ανθρώπινη φύση είναι μεταβλητές και θέλει να τις αλλάξει προς το καλύτερο. Δεν αποδέχεται την αυθεντία αυτού που υπάρχει, δηλαδή ότι οφείλουμε να αποδεχτούμε κάποιον θεσμό ή μια διαδεδομένη πεποίθηση που υπάρχει σήμερα απλώς και μόνο επειδή υπάρχει, ίσως για λόγους ρεαλισμού. [1] Για παράδειγμα, το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ανθρώπων σήμερα είναι εθνικιστές δεν σημαίνει ότι πρέπει να είναι και ότι πρέπει να αποδεχτούμε τον εθνικισμό ως αναπόφευκτο.

Η Δεξιά, από την άλλη πλευρά, χαρακτηρίζεται από την πεποίθηση ότι η ριζική κοινωνική αλλαγή είναι αδύνατη. Τηρεί μια θεμελιωδώς συντηρητική στάση απέναντι στην υπάρχουσα πραγματικότητα και παρουσιάζει τις υπάρχουσες συνθήκες ως αμετάβλητα γεγονότα, π.χ. ότι κάποια ανεργία είναι αναπόφευκτη ή ότι η κοινωνία θα βασίζεται πάντα στην επιδίωξη του κέρδους, επειδή οι άνθρωποι είναι από τη φύση τους κερδοσκόποι. Επειδή δεν πιστεύει ότι το παρόν μπορεί να αλλάξει σημαντικά, η Δεξιά ασχολείται με το πώς να προσαρμοστεί και να πλοηγηθεί καλύτερα σε αυτό το παρόν, εκμεταλλευόμενη το παρόν όσο το δυνατόν περισσότερο. Ενώ η πολιτική της Αριστεράς είναι στην υπηρεσία των ιδεών, η πολιτική της Δεξιάς είναι απλώς τακτικές για την κατάληψη και τη διατήρηση της εξουσίας. Στην καλύτερη περίπτωση, θέλει να κάνει τον υπάρχοντα κόσμο να λειτουργεί πιο ομαλά και να είναι λίγο πιο δίκαιος. Επιδιώκει τις λεγόμενες «πρακτικές» ή «ρεαλιστικές» λύσεις σε αντίθεση με τη ριζική αλλαγή.

Θα μπορούσε κανείς να απαντήσει εδώ ότι υπήρξαν δεξιές δυνάμεις που είχαν ως στόχο να αλλάξουν ριζικά την κοινωνία, όπως οι Ναζί. Αυτό είναι αναμφισβήτητο αληθές, αν και θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι Ναζί άφησαν την οικονομική δομή της κοινωνίας ουσιαστικά άθικτη και άσκησαν ουσιαστικά καιροσκοπική πολιτική εξουσίας. Επιπλέον, οι δεξιές απόπειρες κοινωνικού μετασχηματισμού έχουν πάντα ως στόχο να επαναφέρουν την κοινωνία σε μια προηγούμενη κατάσταση της ύπαρξής της και όχι να την προχωρήσουν προς τα εμπρός. Θέλουν μια επιστροφή στο παρελθόν, είτε αυτό είναι πραγματικό είτε μυθικό.

Από τους ορισμούς που έδωσα θα πρέπει να είναι σαφές ότι η Αριστερά και η Δεξιά είναι ιδεολογικές στάσεις, ή καλύτερα, ευαισθησίες, και όχι κοινωνιολογικές ομάδες. Το να είσαι στην Αριστερά ή στη Δεξιά σημαίνει να έχεις μια ορισμένη ευαισθησία ή προσανατολισμό όσον αφορά τη δυνατότητα κοινωνικού μετασχηματισμού. Κάποιος που πιστεύει σε αυτή τη δυνατότητα είναι στην Αριστερά - κάποιος που δεν την πιστεύει είναι στη Δεξιά. Οι άνθρωποι, τα κινήματα και τα κόμματα μοιράζονται αυτή την ευαισθησία σε διαφορετικό βαθμό και την εκδηλώνουν σε διαφορετικά ζητήματα. Είναι πολύ σπάνιο ένα άτομο ή μια ομάδα να είναι σταθερά αριστερό σε όλα τα ζητήματα. Είναι σημαντικό ότι καμία κοινωνική ομάδα δεν είναι απαραίτητα αριστερή ή δεξιά. Για παράδειγμα, οι εργαζόμενοι ή οι καταπιεσμένοι δεν είναι απαραίτητα στην Αριστερά - μπορεί να έχουν αντιδραστικές θέσεις στις οποίες η Αριστερά πρέπει να αντιταχθεί για να παραμείνει πιστή στην ιδεολογία της. Με άλλα λόγια, η Αριστερά δεν έχει να κάνει με την άκριτη αλληλεγγύη προς τους εργάτες ή τους καταπιεσμένους. Αυτοπροσδιορίζεται στο επίπεδο των ιδεών, οι οποίες μπορεί να είναι ή να μην είναι οι ιδέες που έχουν σήμερα οι εργαζόμενοι ή οι καταπιεσμένοι.

Δεδομένου ότι η Αριστερά ορίζεται από τους ουτοπικούς στόχους και τις ιδέες της, δεν έχει την πολυτέλεια να τις εγκαταλείψει. Η Αριστερά δέχεται συνεχείς πιέσεις να κάνει ιδεολογικούς συμβιβασμούς προκειμένου να αποκτήσει εξουσία, αλλά δεν μπορεί να το κάνει, διότι θα εγκατέλειπε τον λόγο ύπαρξής της και θα έπαυε έτσι να είναι Αριστερά. Αναπόφευκτα, η Αριστερά πρέπει να συμβιβαστεί σε τακτικό επίπεδο με τις αντίξοες ιστορικές συνθήκες, αλλά πρέπει να αναγνωρίζει τους συμβιβασμούς ως τέτοιους, δηλαδή ως υπολειπόμενους της ιδεολογίας της. Αν αρχίσει να υποκαθιστά την ιδεολογία της με τακτικούς συμβιβασμούς, γίνεται μέρος της Δεξιάς και με αυτόν τον τρόπο ηττάται, ακόμη και αν κερδίσει επιτυχώς την εξουσία. Η Αριστερά δεν θέλει την εξουσία πάση θυσία - οι ήττες είναι προτιμότερες από την ιδεολογική συνθηκολόγηση στο όνομα του «πραγματισμού» ή του «ρεαλισμού».

Από την άλλη πλευρά, η καιροσκοπική ευελιξία και ο πραγματισμός της Δεξιάς είναι η μεγαλύτερη δύναμή της. Η Δεξιά κυνηγάει πρωτίστως την εξουσία και είναι πρόθυμη να πει οτιδήποτε θα τη βοηθήσει να αποκτήσει και να διατηρήσει την εξουσία, συμπεριλαμβανομένου του να προσποιείται ότι έχει αριστερές θέσεις και ιδέες. Για παράδειγμα, τα αριστερά συνθήματα της «ελευθερίας» και της «ισότητας» έχουν γίνει παγκοσμίως δημοφιλή και αποδεκτά, αναγκάζοντας τη Δεξιά να τα

οικειοποιηθεί επίσης. Η απάντηση της Αριστεράς σε μια τέτοια οικειοποίηση δεν μπορεί παρά να είναι ο ολόενας και πιο ακριβής αυτοπροσδιορισμός της, εξηγώντας τι πολιτικές και ποιες πολιτικές συνεπάγονται τα ιδανικά της σε κάθε συγκεκριμένη ιστορική κατάσταση. Για παράδειγμα, μπορεί να υποστηρίξει ότι στο θέμα της μετανάστευσης, η ελευθερία και η ισότητα συνεπάγονται σήμερα ότι όλοι οι μετανάστες λαμβάνουν πλήρη δικαιώματα ιθαγένειας, θέση που η Δεξιά δεν μπορεί να αποδεχθεί. Με το να είναι συγκεκριμένος σχετικά με το ποιες ιδεολογικές θέσεις συνεπάγεται η Αριστερά σε κάθε θέμα, μπορεί να διακρίνεται από κάθε δεξιό που αυτοπαρουσιάζεται ως Αριστερός (και υπάρχουν πολλοί τέτοιοι).

Αυτή η επισήμανση υποδηλώνει ότι δεν αρκεί η Αριστερά να αυτοπροσδιορίζεται με τους γενικούς όρους που παρέθεσα σε αυτό το άρθρο. Το να πούμε ότι η Αριστερά υποστηρίζει τον ριζοσπαστικό κοινωνικό μετασχηματισμό είναι ένας πολύ ασαφής ορισμός που δεν μας επιτρέπει να διακρίνουμε συγκεκριμένα μεταξύ αριστερών και δεξιών δυνάμεων και κομμάτων σήμερα. Ένας πλήρης ορισμός της Αριστεράς σήμερα θα απαιτούσε την τοποθέτηση της θέσης της Αριστεράς συγκεκριμένα στις σημερινές πολιτικές συγκρούσεις. Ένας τέτοιος ορισμός ξεφεύγει από το αντικείμενο αυτού του άρθρου. Παρόλα αυτά, νομίζω ότι ακόμη και ο γενικός μου ορισμός καθιστά εμφανές ότι ένα κόμμα όπως το ΑΚΕΛ δεν μπορεί να θεωρηθεί Αριστερά. Το ΑΚΕΛ είναι ένα κόμμα του status quo που κάνει επανειλημμένα ευκαιριακές συμμαχίες με δεξιά κόμματα για να είναι στην κυβέρνηση. Παρά τον δεδηλωμένο στόχο του κομμουνισμού, στην πράξη το κόμμα δεν επιχείρησε ποτέ κάτι περισσότερο από μικρές κοινωνικές μεταρρυθμίσεις και πάντα έδινε προτεραιότητα στην προσαρμογή στο εθνικιστικό και διεφθαρμένο πολιτικό περιβάλλον της Κύπρου. Πρόκειται για ένα εξωλοκλήρου δεξιό κόμμα.

—

[1] Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι φυσικά η Αριστερά δεν είναι εναντίον κάθε είδους πραγματικότητας. Η Αριστερά αντιτίθεται σε ό,τι υπάρχει μόνο στο βαθμό που αυτό που υπάρχει είναι αντίθετο με τα ιδανικά και τους στόχους της. Είναι δυνατόν να πετύχουμε μια ελεύθερη και δίκαιη κοινωνία στην οποία η Αριστερά δεν θα ήταν αντίθετη. Η Αριστερά στοχεύει να αλλάξει τον κόσμο και να πραγματοποιήσει τις αξίες της, δεν αντιτίθεται στο παρόν για χάρη της αντιπαράθεσης.

Οι απόψεις που εκφράζονται είναι του συγγραφέα.

Ο Φειδίας Χριστοδουλίδης είναι υποψήφιος διδάκτωρ Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Northwestern και μέλος του Platypus Affiliated Society.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Ηλεκτρονικά Άρθρα, Δεκαετία 2020-2029, 2020, The Justice Project (Ιστοσελίδα), Απροσδιόριστη Τοποθεσία

From:

<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο

Cyprus Movements Archive

Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:digital:justice:left_right&rev=1732967547

Last update: 2025/04/20 19:41

